

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	11
Ανύπαντροι έως 30 ετών	27
Οι άγαμες γυναίκες	51
Επιστολές	61
Ανύπαντροι άνω των 30 ετών	81
Γυναίκες	83
Άνδρες	93
Επιστολές	99
Διαζευγμένοι	123
Γυναίκες	125
Άνδρες	151
Επιστολές	157
Εν χρεία	167
Χήρες	169
Άνδρες	178
Επιστολές	179
Οι Έλληνες της διασποράς	191
Γυναίκες	193
Άνδρες	197
Επιστολές	201
Μετά το διάβασμα	205
Βιβλιογραφία	209

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ενδιαφέρον μου για τα γραφεία συνοικεσίων χρονολογείται από το μεταίχμιο του τέλους της δεκαετίας του 1980 και των αρχών της επόμενης δεκαετίας. Όλα αυτά τα χρόνια, κάθε φορά που σε κάποιο ραδιοφωνικό και τηλεοπτικό σταθμό ή εφημερίδα γινόταν αναφορά ή υπήρχε ρεπορτάζ για τη λειτουργία των γραφείων συνοικεσίων, συνήθως το βάρος έπεφτε στην «πιπεράτη» πλευρά του θέματος. Άλλοτε, το επίκεντρο ήταν η παραβατικότητα, καθώς υποστηριζόταν ότι ο χώρος των γραφείων συνοικεσίων ευνοούσε την εμφάνιση «αετονύχηδων», που στόχευαν στην εξαπάτηση αφελών ή μοναχικών ανθρώπων. Την εντύπωση αυτή ενίσχυαν οι καταγγελίες από εξαπατημένους πελάτες των γραφείων αλλά και οι αστυνομικές συλλήψεις υπευθύνων κάποιων γραφείων –θα προσέθετα τον χαρακτηρισμό «φαντασμάτων»–, που έκλειναν με ευκολία ή άλλαζαν επωνυμία.

Αυτός ήταν και ο καμβάς των συζητήσεων που φιλοξένησαν τα πρωινάδικα των νιόφερτων ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Οι συμμετέχοντες, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονταν και γνωστοί κοινωνικοί επιστήμονες, επέμεναν στην ανάδειξη της παραβατικότητας των γραφείων συνοικεσίων. Το έργο τους διεξαγόταν σε

συνθήκες ομιχλώδεις, με πελάτες που κινούνταν στα όρια του κοινωνικού περιθωρίου. Ως εκ τούτου, όλοι στηλίτευαν τις συνθήκες εργασίας και τις προθέσεις των ιδιοκτητών τέτοιων γραφείων, για τους οποίους πίστευαν ότι εκ προοιμίου αποσκοπούσαν στην εξαπάτηση των πελατών τους. Αυτή η οπτική ήταν έως πρόσφατα στο στόχαστρο διάφορων εκπομπών. Με αυτή την οπτική, και στο πλαίσιο της άνηθης των εκπομπών καταγγελτικού περιεχομένου για τα κακώς κείμενα στην ελληνική κοινωνία, προσέγγισε γνωστό δημοσιογράφος το θέμα των γραφείων συνοικεσίων, σε εκπομπή που είχε την εποχή εκείνη σε γνωστό τηλεοπτικό σταθμό, στην οποία ανέδειξε και κατήγγειλε τη συμπεριφορά κάποιων γραφείων, ότι εξαπατούσαν τους πελάτες τους. Δεν είναι στις προθέσεις μου να διαφωνήσω ή να αμφισβητήσω τα στοιχεία που συγκέντρωσε η εκπομπή. Ωστόσο, τα γραφεία συνοικεσίων ασχολούνται μ' ένα θέμα με σημαντικές κοινωνικές παραμέτρους, που συνήθως αποσιωπούνται. Αυτό θέλησα να μεταφέρω στη συγκεκριμένη εκπομπή και γι' αυτό τους τηλεφώνησα. Η εξέλιξη, όμως, της συζήτησης, που ήταν προσανατολισμένη στην παραβατικότητα των γραφείων, δεν διευκόλυνε τη δική μου παρέμβαση.

Είναι αλήθεια πως η «βιτρίνα» των γραφείων συνοικεσίων προδιαθέτει για επικριτική στάση για το έργο τους – τουλάχιστον για επιφύλαξη όσον αφορά τις προθέσεις τους. Συχνά, όλα τα παραπάνω θα μπορούσαν να μετεξελιχτούν σε μειδίαμα, κάποιες φορές και σε καγχασμό. «Βιτρίνα» των γραφείων είναι οι αγγελίες των συνοικεσίων, που πλημμυρίζουν τις αντίστοιχες στήλες απογευματινών εφημερίδων της Αθήνας αλλά

και της Θεσσαλονίκης, τελευταία και των μεγάλων πόλεων της περιφέρειας. Όντως, οι αγγελίες αναγκάζουν τον αναγνώστη, που δεν γνωρίζει τον χώρο, είτε να «κουμπωθεί» είτε να μειδιάσει. Συνήθως, οι αγγελίες είναι σύντομες, τρεις-τέσσερις γραμμές, φορτωμένες όμως με επίθετα, που περιγράφουν τα σωματικά προσόντα του προσώπου που αναζητεί σύντροφο, για γάμο κατά κανόνα. Όλοι και όλες, σχεδόν, είναι εντυπωσιακοί και ακτινοβόλοι. Ακόμη, όλοι και όλες είναι πλούσιοι. Με λίγα λόγια, είναι ιδεώδεις γαμπροί και νύφες.

Αυτή η εικόνα ενεργοποιεί και τις πρώτες αντιδράσεις. Πώς γίνεται όλοι αυτοί που διαθέτουν τόσα προσόντα να καταφεύγουν σε γραφείο συνοικεσίων; Είναι μια εύλογη ερώτηση, που μου την έκαναν όλοι με τους οποίους συζήτησα το θέμα τα τελευταία είκοσι χρόνια. Πράγματι, από μια πρώτη ματιά, η απορία είναι δικαιολογημένη. Οι αγγελίες δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να ασχοληθεί κάποιος με το θέμα. Είναι υπερβολικές και προβάλλουν την εξαίρεση ή διογκώνουν την εικόνα, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει ιλαρότητα ως πρώτη αντίδραση. Αυτή την εικόνα καλλιεργούν και πολλά έντυπα, τα οποία ενδιαφέρονται για το «εξεζητημένο» θέμα, την ιδιαίτερη περίπτωση.

Το μειδίαμα, λοιπόν, του ακροατή ή του αναγνώστη αγγελιών είναι δικαιολογημένο. Ο πολίτης αδυνατεί στις αρχές του 21ου αιώνα να κατανοήσει πώς τόσοι άνθρωποι με τόσα προσόντα ψάχνουν σύντροφο με τη βοήθεια ειδικών γραφείων. Πίστεψε –και πιστεύει– πως η διαμεσολάβηση ανήκει σε μια άλλη εποχή, όπου η προξενήτρα έμπαινε στη μέση για να ικανοποιήσει τις επιθυμίες των οικογενειών. Έτσι, είναι αναμε-

νόμενο να θεωρήσει ότι τέτοιες πρακτικές δεν συμβαδίζουν με την εποχή μας. Είναι κατάλοιπα μιας εποχής από την οποία ο άνθρωπος απαλλάχτηκε οριστικά. Όταν επαγγελματικά γραφεία αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη σύσταση οικογενειών, αφορούν μόνο τα «ρεάλια» της κοινωνίας, δηλαδή απροσάρμοστους, με σωματικά ή ψυχολογικά προβλήματα, όλους εκείνους που κινούνται στα κράσπεδα της κοινωνίας ή που χρησιμοποιούν αυτά τα «ρεάλια», για να αποκομίσουν κάποιο κέρδος.

Δεν μπορεί κανείς να υποτιμήσει την παραπάνω εκτίμηση. Είναι μέρος της δραστηριότητας των γραφείων συνοικεσίων. Ωστόσο, ότι γίνεται με τις αγγελίες και τα γραφεία είναι ένα βαθύτερο κοινωνικό πρόβλημα, που απαιτεί νηφαλιότητα και διάθεση να κατανοήσουμε μια σύνθετη κοινωνική πραγματικότητα. Πράγματι, οι κοινωνικές συνθήκες έχουν αλλάξει. Είναι αυτονόητο πως η εκπαίδευση και η είσοδος της γυναίκας στον εργασιακό χώρο, καθώς και η αποσύνθεση της παλιάς διευρυμένης οικογένειας, με την παράλληλη αποδυνάμωση της συγγένειας, έφεραν το άτομο στο προσκήνιο, το οποίο διαφεντεύει πλέον τη ζωή του σε όλα τα επίπεδα. Η κατάσταση αυτή εξαπλώνεται σταδιακά παντού, σ' όλη την Ελλάδα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 κι ύστερα.

Ένα προνομιακό πεδίο, στο οποίο εκδηλώθηκε η απελευθέρωση του ατόμου από τον οικογενειακό προγραμματισμό, ήταν η επιλογή συντρόφου. Ως τότε, η ατομική επιλογή υπήρχε στην Αθήνα και σε μεγάλα αστικά κέντρα ή και στην περιφέρεια, σε κάποιες περιπτώσεις που ήταν ικανές να πυροδοτήσουν εντάσεις μέσα στην οικογένεια αλλά και μίσση και

βεντέτες με άλλες οικογένειες. Στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, το άτομο γίνεται κυρίαρχο της μοίρας του. Η εξεύρεση συντρόφου και ο γάμος είναι ένα θέμα που αφορά, πρωτίστως, το ζευγάρι. Η παλιά προξενήτρα υποχωρεί, γίνεται ένα απομεινάρι του παρελθόντος, που δεν ταιριάζει με τη νέα εποχή. Μπορεί να αφορά μόνο ανθρώπους που έχουν μείνει στο παρελθόν. Σταδιακά, και η οικογένεια υποχωρεί σε δευτερεύοντα ρόλο.

Πράγματι, αυτή η κατάσταση γενικεύτηκε. Η αναζήτηση προξενήτρας θεωρήθηκε σύμβολο μιας ξεπερασμένης εποχής. Παλιά μυαλά, απροσάρμοστοι άνθρωποι, ενδεχομένως προβληματικοί άνθρωποι. Έτσι, δικαιολογείται και το μείδιγμα που προκαλεί η συζήτηση για τα γραφεία συνοικεσίων.

Ωστόσο, το μείδιγμα συνοδεύεται από αμνηχανία για το πώς μπορεί να χωρέσει αυτή η «ανορθογραφία» στη σύγχρονη κοινωνία. Πίστεψαν όλοι πως οι λογαριασμοί με τις συνήθειες, τις νοοτροπίες, τις συμπεριφορές του παρελθόντος είχαν κλείσει. Δεν υπήρχαν χαραμάδες στη νέα εποχή για να ευδοκιμήσουν τα παλιά.

Δεν είναι η μοναδική φορά που η εποχή μας επιδεικνύει αλαζονεία σε σχέση με το παρελθόν. Προφανώς, η δύναμη της τεχνολογίας και της επιστήμης θεωρήθηκε αρκετή για να θεραπεύσει όλες τις ανάγκες του ανθρώπου. Δυστυχώς, αυτή η αισιόδοξη αντίληψη δεν επαληθεύτηκε πλήρως. Επιπλέον, η αποσάθρωση της οικογένειας και του συστήματος συγγένειας, καθώς και της γειτονιάς, στέρησε τον άνθρωπο από στέρεα δίκτυα επικοινωνίας και υποστήριξης. Η σύγχρονη εποχή αποθέωσε το άτομο, αλλά έφερε και τον ατομικισμό, την αδιαφο-

ρία για τον διπλανό, που χρειάζεται υποστήριξη στις δυσκολίες του, στις ανάγκες του.

Οι πιο πάνω παρατηρήσεις δεν κρύβουν νοσταλγία για το παρελθόν. Επιχειρούν μόνο να σκιαγραφήσουν τις αλλαγές και να τεκμηριώσουν την ανάγκη που γέννησαν τα γραφεία συνοικεσίων. Η συγκροτημένη προσφορά υπηρεσιών σε εποχές που τον πρώτο λόγο έχει η αγορά δεν είναι τεχνητή. Δεν είναι οι άνθρωποι που επιβάλλουν μια υπηρεσία, ώστε να αποκατασταθούν επαγγελματικά και να κερδοσκοπήσουν. Είναι η ανάγκη που οδηγεί στην προσφορά υπηρεσιών. Γι' αυτό και η επικέντρωση στην αστυνομική ή «πιπεράτη» πλευρά των γραφείων συνοικεσίων παρακάμπτει το κοινωνικό πλαίσιο που γεννά τις ανάγκες.

* * *

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας σχεδιάστηκε έχοντας ως κεντρικό πυρήνα την πρόθεση να μιλήσει για την κοινωνική διάσταση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα γραφεία συνοικεσίων. Αυτό δεν οδηγεί σε υποτίμηση της αστυνομικής διάστασης του θέματος ούτε το βιβλίο στοχεύει να λειτουργήσει ως κολυμβήθρα του Σιλωάμ για όλους εκείνους που επιδεικνύουν παραβατική συμπεριφορά.

Το βιβλίο είναι το αποτέλεσμα παρατηρήσεων στη σύγχρονη κοινωνία, που εύκολα εξωθεί κάποιους ανθρώπους στα κράσπεδά της, μην έχοντας άλλη επιλογή από τη μοναξιά. Η μεταπολεμική εποχή δεν κατάφερε να λύσει το πρόβλημα της μοναξιάς. Αυτό είναι πολύ έντονο σε ανθρώπους που δεν μπο-

ρεσαν να βρουν, για διάφορους λόγους, ή έχασαν τον σύντροφό τους.

Το βιβλίο αποτελεί κατάληξη μιας πολύχρονης συζήτησης για την ανάγκη έκδοσής του. Στηρίζεται από τη μία μεριά σε διακόσιες επιστολές, που απέστειλαν ενδιαφερόμενοι σε γραφεία συνοικειώων, και από την άλλη σε δύο άρθρα, όπου γίνεται επιστημονική πραγμάτευση διαφόρων πλευρών του θέματος.

Στόχος της δημοσίευσης δεν είναι ο ερεθισμός της κουτσομπολίστικης διάθεσης. Αφετηρία του βιβλίου είναι η υποστήριξη της άποψης ότι όσοι καταφεύγουν στα γραφεία των συνοικειώων δεν είναι κοινωνικά «ρεάλια», χωρίς να αποκλείει ότι ανάμεσα στους ενδιαφερόμενους περιλαμβάνονται τέτοια άτομα, όπως και οι τυχοδιώκτες ή οι απατεώνες. Σε μεγάλο ποσοστό, όμως, πρόκειται για καθημερινούς ανθρώπους, που οι προτεραιότητες ή και οι ατυχίες στη ζωή τους έφεραν στα γραφεία συνοικειώων, με σκοπό να δημιουργήσουν οικογένεια, να βρουν σύντροφο, που είναι τόσο απαραίτητος σ' ένα περιβάλλον όπου εύκολα η πόρτα κλείνει αφήνοντας τους «αδιπλωτους» ανθρώπους να βουλιάζουν στη μοναξιά τους, όσο πετυχημένοι και να είναι στην επαγγελματική ή κοινωνική ζωή. Στόχος του βιβλίου δεν είναι να δικαιώσει κάθε ιδιοκτήτη γραφείου συνοικειώων, αλλά να απενοχοποιήσει τη διαδικασία. Συχνά, είμαστε τόσο βέβαιοι για τη δύναμη της επιλογής που μας οδηγεί να ταξινομήσουμε όλους όσους προσφεύγουν στα γραφεία συνοικειώων ως αποτυχημένους τουλάχιστον, αν όχι ως προβληματικούς και απροσάρμοστους, σωματικά και ψυχολογικά.

Ενδεχομένως, το στερεότυπο αυτό, ότι δηλαδή ο προσερχόμενος στο γραφείο συνοικεσίων είναι προβληματική προσωπικότητα, διαμορφώνεται –εκτός των όσων προαναφέρθηκαν– και από τηλεοπτικές εκπομπές που λειτουργούν ως διαμεσολαβητές για τη συνάντηση ανθρώπων που επιθυμούν να παντρευτούν. Όχι πάντα, αλλά σε μεγάλο βαθμό, η εικόνα που προβάλλεται δικαιώνει και ενισχύει το στερεότυπο.

Η κατάσταση με τα γραφεία συνοικεσίων είναι διαφορετική. Δεν παρεμβάλλεται η τηλεοπτική εικόνα που προσελκύει όσους ενδιαφέρονται να αποκτήσουν αναγνωρισιμότητα και ίσως κάποιας μορφής «τηλεοπτική καριέρα». Στα γραφεία συνοικεσίων η δράση αναπτύσσεται μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Μπορεί οι αγγελίες να συντελούν στην υποδαύλιση των στερεοτύπων, όμως το ουσιώδες είναι η άμεση επικοινωνία και κυρίως η πρόθεση των ενδιαφερομένων, όπως κατατίθεται στις επιστολές που απευθύνουν στα γραφεία συνοικεσίων. Οι επιστολές περικλείουν κραυγές αγωνίας. Είναι ντοκουμέντα μοναξιάς. Συνιστούν καταγγελτικά κείμενα για την εποχή μας. Λειτουργούν ως τεκμήρια των παρενεργειών που συσώρευσαν οι κοινωνικές αλλαγές. Χρησιμοποιούνται ως ίχνη για την κατανόηση της αντιφατικότητας της εποχής μας, που προσπαθεί να κρύψει τις αδυναμίες της.

Για τον λόγο αυτό παρατίθενται στο βιβλίο αντιπροσωπευτικές επιστολές, που απνύθυναν οι ενδιαφερόμενοι σε γραφεία συνοικεσίων. Προέρχονται από τα αρχεία και είναι αντίγραφα πρωτότυπων επιστολών, με απάλειψη οιασδήποτε στοιχείου διευκολύνει την αναγνώριση. Ο υποφαινόμενος παρέλαβε τις επιστολές, αφού ήδη είχαν απαλειφθεί όλα τα στοιχεία που

μπορούσαν να ταυτοποιήσουν πρόσωπα. Οι επιστολές δεν έχουν καμιά σχέση με τις αγγελίες που δημοσιεύουν τα γραφεία συνοικεσίων στις εφημερίδες. Οι τελευταίες είναι διαφημιστικό εργαλείο, που συχνά στηρίζεται στην υπερβολή, γεγονός που συντελεί στη παρανόηση των προσφερόμενων υπηρεσιών, καθώς και στην εστίαση στην αστυνομική πλευρά του ζητήματος από τα Μέσα Ενημέρωσης, κυρίως.

Οι επιστολές αυτές χωρίζονται σε κατηγορίες:

1. *Ανύπαντροι/ες έως 30 ετών*. Η κατηγορία «ανύπαντρος» χωρίζεται σε δύο υποομάδες: αυτούς που είναι έως 30 ετών και εκείνους που υπερβαίνουν αυτό το χρονολογικό όριο. Η ταξινόμηση είναι σχετική και έχει ως στόχο να αναδείξει το κεντρικό επιχείρημά μου, ότι η αναζήτηση συντρόφου από γραφεία συνοικεσίων δεν περιορίζεται μόνο σε άτομα που ατύχησαν στη ζωή τους. Ιδίως, η υποομάδα έως 30 ετών προσφέρεται για την ανατροπή αυτού του στερεότυπου. Νέοι και νέες χρησιμοποιούν τα γραφεία ως μέσο για την επίτευξη των στόχων τους. Για τους νέους, η προσφυγή στα γραφεία οφείλεται στην έλλειψη γυναικών στην περιφέρεια ή στην απροθυμία των γυναικών να παντρευτούν σε χωριά, έχοντας σταθερό προσανατολισμό τις πόλεις και στόχο την αποφυγή των αγροτικών εργασιών.

Πρόκειται για μια πραγματικότητα που διαχέεται στα κατά καιρούς ρεπορτάζ των εφημερίδων, που τονίζουν τη δυσμενή θέση των νεαρών ανδρών στα χωριά. Παλαιότερα, ο τότε δήμαρχος Τριγώνου στον Έβρο είχε συστήσει δημοτικό γραφείο συνοικεσίων, για να κρατήσει τον αντρικό πληθυσμό στην περιοχή. Αλλά και στη Ζαχάρω της Ηλείας

πρωτοστάτησε ο δήμαρχος για να φέρει αλλοδαπές, έχοντας τον ίδιο στόχο, γεγονός που αποτέλεσε τον πυρήνα για την κινηματογραφική ταινία *Sugartown*. Σε όλες όμως τις περιπτώσεις, το επίκεντρο ήταν η «γαργαλιστική» πλευρά του ζητήματος, που ικανοποιούσε την ανάγκη για επιδερμική ενασχόληση με τα κοινωνικά ζητήματα.

Για τις νέες, εξάλλου, τα γραφεία συνοικεσίων είναι ένας χώρος που μπορεί να ικανοποιήσει πολλές ανάγκες. Εκεί, μπορεί να προσφύγει από περιέργεια αλλά και από διάθεση να αξιοποιήσει το γραφείο, για να επιτύχει έναν καλό γάμο. Όσο κι αν αυτό πχεί ως παραδοσιακή αντίληψη, εντούτοις ενυπάρχει σε κάποιες ομάδες γυναικών, αν σκεφτούμε πως, ακόμη και σήμερα, ο στόχος για κοινωνική άνοδο μέσω του γάμου είναι ισχυρός. Στο παρελθόν αυτό ήταν υπόθεση της οικογένειας, που προσπαθούσε να το επιτύχει μέσω της προίκας. Στις τελευταίες δεκαετίες, κάποιες νέες έχουν καταστήσει τον στόχο αυτό προσωπική τους υπόθεση και τα γραφεία συνοικεσίων είναι ένα από τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν.

2. *Ανύπαντροι/ες πάνω από 30*. Συνήθως, αυτή η κατηγορία στεγάζει εκείνους που για επαγγελματικούς λόγους δεν έδωσαν προτεραιότητα στον γάμο ή όσους λόγω χαρακτήρα ή ατυχιών μεγάλωσαν και νιώθουν έντονη την πίεση να δημιουργήσουν οικογένεια. Το περιβάλλον τους δεν ευνοεί τον στόχο, καθώς έχουν λιγοστέψει οι διαθέσιμοι. Κάποιες φορές, η πρωτοβουλία ανήκει στο συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον. Επιχειρούν να αξιοποιήσουν τη νέα δυνατότητα. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν και όσοι λόγω σπουδών ή

επαγγελματικών ασχολιών ξεχάστηκαν ή επέστρεψαν στην Ελλάδα, χωρίς να διαθέτουν γνωριμίες ή χρόνο. Αναφέρω το παράδειγμα πατέρα, του οποίου η κόρη ήταν επιτυχημένη επιστήμονας στο εξωτερικό. Όπως μου εξήγησε, απευθύνθηκε ο ίδιος σε γραφείο συνοικεσίων, με σκοπό να «οκνηοθετήσει» τη γνωριμία της κόρης του με κάποιον Έλληνα, πιστεύοντας ότι αυτός ήταν ο μοναδικός τρόπος για τον επαναπατρισμό της κόρης του.

3. *Διαζευγμένες*. Είναι μια ενδιαφέρουσα κατηγορία, γιατί από τη μία μεριά ο αριθμός των διαζυγίων έχει αυξηθεί και από την άλλη αποδεικνύει πως σύγχρονες γυναίκες χρησιμοποιούν έναν παραδοσιακό τρόπο για να ξαναπιάσουν το νήμα της οργανωμένης συντροφικής ζωής. Η πλειοψηφία των γυναικών, που επιδιώκουν τη διαμεσολάβηση του γραφείου, είναι πανεπιστημιακής μόρφωσης και κάτοικοι αστικών κέντρων.

Κάποιες φορές, δημοσιογράφοι, με τους οποίους συζήτησα το θέμα, εξέφρασαν την έκπληξη, καθώς και τις επιφυλάξεις τους, για την έντονη τάση των διαζευγμένων γυναικών να ξαναπαντρευτούν. «Μα οι γυναίκες έχουν σήμερα την πρωτοβουλία για τον χωρισμό», τόνισε μια συνομιλήτρια, «δεν είναι τόσο βαρύ το διαζύγιο σήμερα». Ενδεχομένως, έχει δίκιο· εκφράζει όμως ένα μόνο μέρος της σύγχρονης αλήθειας. Όσο κι αν έχει προαναγγελθεί ο θάνατος του γάμου, τα γεγονότα μαρτυρούν κυρίως την κρίση του και την ανάγκη για αναπροσαρμογές. Φαίνεται πως προσφέρει στην εποχή μας, μ' όποια μορφή κι αν εμφανίζεται, ένα στέρεο πλαίσιο, ένα αντίδοτο στη μοναξιά, που πλημμυρίζει τις

καρδιές και τα σπίτια των κατοίκων των σύγχρονων αστικών κέντρων, όταν κλείνουν την πόρτα του σπιτιού τους. Οι διαζευγμένες συνήθως απευθύνονται στα γραφεία συνοικεσίων, όταν τα παιδιά τους έχουν μεγαλώσει κι έχει αρχίσει η διαδικασία ανεξαρτητοποίησής τους. Το ενδιαφέρον στην περίπτωση τους είναι ότι οργανώνουν συστηματικά την εικόνα που προβάλλουν στις επιστολές τους, η οποία από τη μία μεριά είναι παραδοσιακή και από την άλλη σύγχρονη. Όσον αφορά το πρώτο, αποδίδουν στους εαυτούς τους ιδιότητες που συνάδουν με μια παραδοσιακή εικόνα της γυναίκας. Είναι ρομαντικές, ήρεμες, καλές νοικοκυρές, κοινωνικές, πρόσχαρες, συναισθηματικές, ηθικές, συντροφικές, ευπροσάρμοστες κ.λπ. Όλα τα παραπάνω γνωρίσματα ταιριάζουν με την παραδοσιακή εικόνα της γυναίκας. Γνωρίζουν πως οι ενδιαφερόμενοι στους οποίους απευθύνονται δεν είναι νεαροί. Ανήκουν στην ίδια γενιά με αυτές. Οι υποψήφιοι γαμπροί, που μπορεί να είναι επίσης διαζευγμένοι, θα εκτιμήσουν τα γνωρίσματα εκείνα που περιγράφουν τη μελλοντική σύντροφό τους ως διατεθειμένη να μην αμφισβητήσει την παραδοσιακή σχέση άντρα-γυναίκας. Ωστόσο, η εικόνα αυτή συμπληρώνεται με στοιχεία και ενδιαφέροντα που ταιριάζουν σε σύγχρονες γυναίκες. Είναι φυσιολάτρες, αγαπούν τα ταξίδια, τα σπορ και την ψυχαγωγία. Πρόκειται για ιδιότητες –μολονότι ανήκουν στη σύγχρονη εποχή– που υποστηρίζουν και αναδεικνύουν τον παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας. Αυτοί για τους οποίους ενδιαφέρονται ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα (καπετάνιοι, εργοστασιάρχες, έμποροι κ.λπ.) και

με παράλληλες ασχολίες, οπότε ο συνδυασμός αυτών των ιδιοτήτων φαντάζει ιδανικός.

4. *Διαξευγμένοι*. Το εντυπωσιακό είναι ότι οι άνδρες που απευθύνονται στα γραφεία συνοικεσίων προσελκύονται από αγγελίες πλουσίων και επιτυχημένων γυναικών. Έτσι μόνο μπορεί να κατανοηθεί και η εικόνα που προβάλλουν. Είναι ειλικρινείς, υπομονετικοί, ρομαντικοί, πθικοί, ευγενικοί κ.λπ. Κάποια απ' αυτά τα γνωρίσματα θυμίζουν τις αντίστοιχες ιδιότητες που προέβλεπαν οι διαξευγμένες γυναίκες. Σε γενικές γραμμές, η εικόνα αυτή απέχει από το μοτίβο του παραδοσιακού άνδρα. Φαίνεται πως η προσδοκία να βελτιώσουν την κοινωνική τους θέση μέσω του γάμου με μια πλούσια γυναίκα είναι καθοριστικός παράγοντας, ώστε να προβάλλουν μια εικόνα αρεστή σε δραστήριες και δυναμικές γυναίκες.
5. *Χήρες/οι*. Οι γυναίκες επιστολογράφοι είναι περισσότερες. Σε γενικές γραμμές, τα κίνητρά τους παρουσιάζουν ομοιότητες με αυτά των διαξευγμένων γυναικών. Και για τις χήρες το γραφείο συνοικεσίων είναι ένα μέσο να βρουν έναν αποκατεστημένο σύντροφο, που ενδιαφέρεται για ήρεμη ζωή. Επιθυμούν να ξεφύγουν από την οικονομική δυσπραγία, αλλά και να διεκδικήσουν το δικαίωμα στη ζωή, το οποίο ήταν άγνωστο στην παραδοσιακή εικόνα της γυναίκας. Η χήρα παλαιότερα έμπαινε με τον χαμό του άνδρα της στο περιθώριο. Οι επιστολογράφοι αρνούνται αυτή τη θέση. Η ίδια η κίνησή τους είναι τεκμήριο των κοινωνικών αλλαγών. Η πυρηνική οικογένεια πλέον δεν χωράει τους γονείς. Στο παρελθόν, ζούσαν όλοι μαζί, και η

διευρυμένη οικογένεια υποστήριζε τις χήρες. Στη σύγχρονη κοινωνία, η χήρα εξωθείται στο περιθώριο, νιώθει μόνη κι αδύναμη να οργανώσει τη ζωή της χωρίς σύντροφο. Το γραφείο συνοικεσίων της προσφέρει αυτή τη δυνατότητα και την αξιοποιεί.

6. *Εδδηνες της διασποράς*. Σ' αυτή την κατηγορία, ο αναγνώστης μπορεί να ανιχνεύσει την αναζήτηση της ελληνικότητας από μετανάστες –στην Αμερική κυρίως–, που ενδιαφέρονται για Ελληνίδα νύφη ή Έλληνα γαμπρό, γεγονός που δίνει την πρωτοβουλία και στους γονείς. Επιπλέον, στις επιστολές από το εξωτερικό συμπεριλαμβάνονται και όσοι απουσιάζουν για πολύ καιρό από την Ελλάδα, είναι στις προθέσεις τους η επιστροφή, και η εξεύρεση συντρόφου είναι μέρος του σχεδίου τους για ομαλή προσαρμογή μετά τη μακρόχρονη απουσία.

Η σύντομη εισαγωγή δεν εξαντλεί το θέμα των γραφείων συνοικεσίων. Είναι βέβαιο πως οι εποχές προσθέτουν το δικό τους στίγμα στις μορφές επικοινωνίας. Ήδη, ένα μέρος της αναζήτησης συντρόφου έχει εκχωρηθεί στους ηλεκτρονικούς δικτυότοπους. Άλλοτε, φαίνονται να συγχέονται τα όρια ανάμεσα στη γνωριμία –που ενδεχομένως συγγενεύει με την προσφορά σεξουαλικών υπηρεσιών– και στα συνοικέσια.

Εκείνο που, όμως, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί είναι πως η σύγχρονη εποχή παραείναι σκληρή με κάποιους ανθρώπους. Τους εξωθεί στη μοναξιά και στην αδυναμία εξεύρεσης συ-

ντρόφου. Σε αυτή την περίπτωση, η διαμεσολάβηση έρχεται να καλύψει το κενό. Έτσι, τα γραφεία συννοικεσίων επωμίζονται ένα ρόλο που στο παρελθόν είχε η προξενήτρα. Επειδή η επισημάνση αυτή ενδεχομένως να προκαλέσει μειδιάματα, θα έλεγα ότι θα ήταν χρήσιμο να προσεγγίσουμε το φαινόμενο αυτό με μεγαλύτερη ευαισθησία. Ας μην είμαστε βέβαιοι πως κάποιοι από αυτούς που είναι δίπλα μας δεν βρήκαν τον σύντροφό τους σε κάποιο γραφείο συννοικεσίων. Το γιατί δεν το λένε ίσως να οφείλεται και στον φόβο του μειδιάματος.

Πέρα απ' αυτά, τα γραφεία συννοικεσίων σε κάποιες περιπτώσεις είναι ένας καινούργιος χώρος, που προσφέρει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να διευρύνουν τα όρια της αναζήτησής τους.